

：

-

//：

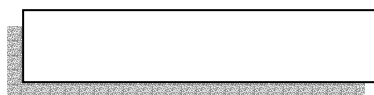
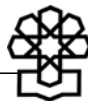
：

»

«

：

：

روش‌های اتخاذ رأی به سبک سنتی علاوه بر مزایای خاص، دارای معایب زیادی هستند. صرف وقت زیاد برای شمارش آراء، هزینه‌های کلان تشکیل شعب اخذ رأی و همچنین هدر رفتن منابع انسانی مستقر در شعب اخذ رأی به‌عنوان معایب این روش‌ها محسوب می‌شود. از طرفی مستند بودن هر رأی اخذ شده از مزایای این روش‌هاست. با این وجود، با پیشرفت‌های چشمگیری که در عرصه فناوری اطلاعات و ارتباطات به‌دست آمده است دغدغه حفظ سلامت انتخابات از یک‌سو و رضایت‌مندی نامزدهای انتخاباتی و رأی‌دهندگان از سوی دیگر، مجریان و ناظران انتخابات را بر آن داشته که برای ارتقای شیوه انتخابات از راحل‌های کم‌هزینه‌تر برگزاری انتخابات به‌گونه‌های فناورانه روی آورند.

در کشورهای مختلف براساس قوانین و مقررات، زیرساخت‌های مدیریتی و سطح فرهنگی و میزان تحصیلات افراد متناسب با نظام انتخاباتی روش‌های گوناگونی در برگزاری انتخابات برگزیده می‌شود که انتخابات الکترونیکی و اینترنتی و از طریق SMS از آن جمله‌اند. انتخابات عمومی در کشورهای اروپایی و آمریکایی در سال‌های اخیر به‌صورت نیمه الکترونیکی امتحان شده و نتایج مطلوبی هم در برداشته

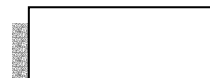
- ۱.....مقدمه و دلایل ارائه طرح
- ۲.....اهداف طرح
- ۳.....سابقه موضوع در قوانین و مقررات
- ۶.....ارزیابی نمونه آزمایشی شمارش آرای رایانه‌ای
- ۸.....برخی نکات حائز اهمیت در انتخابات رایانه‌ای
- ۱۰.....ارزیابی طرح
- ۱۱.....نتیجه‌گیری
- ۱۲.....پیشنهادهای و راهکارها

است و به‌طور میانگین ۷۵ درصد از مردم این کشورها (۹۰ درصد بلژیک، ۷۰ درصد انگلستان، ۷۵ درصد آمریکا و ...) با الکترونیکی کردن سیستم‌های رأی‌گیری موافقت.

در عین حال آنچه اهمیت دارد آن است که اطمینان خاطر از سیستم‌های سخت‌افزاری و نرم‌افزاری کامپیوترها و توانایی و دقت عمل مجریان انتخابات مورد تأیید متولیان انتخابات (هیئت نظارت و هیئت اجرایی) قرار گیرد.

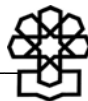
اکنون در حالی که کمتر از چهار ماه به انتخابات مجلس شورای اسلامی باقی مانده است، دغدغه بروز تخلف به‌هنگام انتقال صندوق‌های اخذ رأی از محل شعب اخذ رأی به محل استقرار شمارشگرهای رایانه‌ای در شیوه شمارش آرا به‌وسیله کامپیوتر، نمایندگان مجلس را بر آن داشته با ارائه طرح حاضر مانع از بروز این تخلفات و اشتباهات احتمالی شوند. همچنین با وجود آنکه در قوانین و مقررات حاضر حضور نمایندگان نامزدهای انتخاباتی در محل شعب اخذ رأی و در مراحل دیگر رأی‌گیری بلامانع بوده است، طراحان طرح حاضر تلاش کرده‌اند تا ضمانت اجرایی قوی‌تر برای این امر در نظر بگیرند.

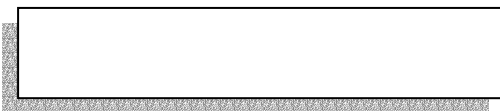
در مقدمه توجیهی طرح اهداف اصلی طرح مذکور بدین شرح تصریح شده است:

۱. صیانت از آرای مأخوذه در شعب اخذ رأی،

۲. کاهش میزان تخلفات و اشتباهات احتمالی در شمارش آرا،

۳. اطلاع‌رسانی به‌موقع آرای شمارش شده برای شفاف‌سازی و جلوگیری از تخلفات،
۴. تضمین قانونی امکان حضور نمایندگان هر یک از داوطلبان انتخاباتی در محل شعب اخذ رأی.

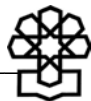
نگاهی به سابقه موضوع در قوانین و مقررات می‌تواند ارزیابی طرح را تسهیل کند. شیوه‌های اخذ رأی و شمارش آرای مأخوذه و نظارت بر آن ازجمله مواردی است که در مراحل یازده‌گانه برگزاری انتخابات به‌دلیل آنکه می‌تواند مستقیماً نتایج انتخابات را تحت تأثیر قرار دهد از جایگاه مهمی برخوردار است.

گرچه روز رأی‌گیری، نقطه عطف برگزاری انتخابات است، اما تا اعلام نتایج انتخابات و حتی رسیدگی نهایی به شکایات و تخلفات صورت گرفته در انتخابات می‌توان روز برگزاری انتخابات را در جریان خواند.

طی سال‌های گذشته به‌ویژه پس از انتخابات هشتمین دوره ریاست جمهوری بحث شمارش رایانه‌ای آرا مطرح شده و به‌طور جدی از سوی وزارت کشور و شورای نگهبان مورد بررسی قرار گرفته است.

موضوع شمارش رایانه‌ای آرا وسیع‌تر از این بوده و در قوانین و مقررات و آیین‌نامه‌های اجرایی انتخابات ریاست جمهوری، مجلس شورای اسلامی و شوراهای اسلامی شهر و روستا بر برگزاری انتخابات کامپیوتری تأکید شده است.

() (/)

»

«

قوانین و مقرراتی که به شمارش آرا و تنظیم صورت جلسه نتیجه انتخابات می پردازند به قرار ذیل هستند:

«فرمانداران و بخشداران :

()

مراکز حوزه های انتخابیه موظفند بلافاصله پس از خاتمه رأی گیری و شمارش آرا، نتایج آرای حاصله را با هیئت های نظارت حوزه انتخابیه خود تطبیق داده و طی صورت جلسه ای به وزارت کشور و شورای نگهبان ارسال و سپس از رسانه های گروهی اعلام نمایند».

()

: «در موارد زیر برگ های

رأی باطل می شود و جزو آرای مأخوذه محسوب نمی گردد و مراتب در صورت جلسه قید و برگ های رأی مذکور ضمیمه صورت جلسه خواهد شد ...»

: «پس از پایان انتخابات

()

صورت جلسه نتیجه انتخابات با امضای هیئت اجرایی شهرستان و هیئت نظارت بر انتخابات شهرستان در چهار نسخه قید که یک نسخه نزد هیئت اجرایی شهرستان می ماند و بقیه برای هیئت نظارت بر انتخابات مزبور و وزارت کشور و هیئت مرکزی نظارت بر انتخابات ارسال می شود».

()

/ /

)

(

تصمیمات لازم جهت حفظ نرم افزارها و سخت افزارها مشترکاً توسط شورای نگهبان و وزارت کشور اتخاذ می شود و کلیه نسخه های نرم افزاری قبل از انتخابات به تأیید شورای نگهبان رسیده و مهر و موم (قفل نرم افزاری) می شود تا در زمان مورد توافق با حضور نمایندگان شورای نگهبان و وزارت کشور روی سیستم های کامپیوتری هر حوزه انتخابات نصب و راه اندازی شود. هرگونه تغییر در نرم افزارها باید با اطلاع و تأیید شورای نگهبان انجام گیرد.

(-)

/ /

/ /

:

()

« »

()

()

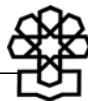
()

()

در ششمین دوره انتخابات ریاست جمهوری شمارش برخی حوزه‌های انتخابیه با دستگاه‌های کامپیوتری صورت گرفت. این دستگاه‌ها با نام OMR و از نوع OpScan7 و OpScan10 بودند که در سال ۱۳۷۲ به کار گرفته شدند.^۱

همچنین در سومین دوره انتخابات شوراهای اسلامی شهر و روستا شمارش

۱. ایسنا، ۱۳۸۳/۱۱/۱۶.

آرای حوزه‌های انتخابیه تهران و شمیرانات به‌وسیله رایانه صورت گرفت که تصمیم‌گیری درباره این سیستم، نحوه اجرای آن و نیز توافق میان وزارت کشور و هیئت عالی نظارت بر انتخابات و ... قابل تأمل است.

مدیرکل سابق انتخابات وزارت کشور، در این باره می‌گوید:^۱ در این دوره از انتخابات شوراها در تهران با توافق هیئت‌های نظارت و اجرایی مقرر شده است آرا در شعب اخذ رأی شمارش نشود، بلکه صندوق‌ها در شعب بعد از شمارش تعداد برگه‌ها و مشخص شدن برگه‌های باطله و سفید، بار دیگر مهر و موم شود و برای شمارش آرا به ۵۰ سایت رایانه‌ای منتقل شود. همه اعضای شعب اخذ رأی اعم از مجریان، بازرسان، نمایندگان کاندیدها، ناظران هیئت نظارت مجلس همراه با صندوق‌ها، از شعب اخذ رأی به ۵۰ سایت رایانه‌ای منتقل خواهند شد.

در این خصوص چند مطلب و نکته حائز اهمیت بود:

اینکه امنیت این روش را چه کسی تضمین کرده است.

اینکه «شمارش آرای کامپیوتری نیازمند ملزوماتی است که در این انتخابات فراهم و رعایت نشده بود.

اینکه تصمیم‌گیری درخصوص شمارش آرا به‌صورت کامپیوتری حتی یک روز پیش از انجام رأی‌گیری با مشکلات جدی مواجه بوده است.

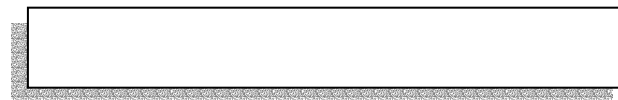
اکنون با گذشت نزدیک یکسال از برگزاری سومین دوره انتخابات شوراهای اسلامی شهر و روستا و نیز اتمام وقت مورد نظر مجلس شورای اسلامی برای ارائه روش‌های نوین در انتخابات از جانب وزارت کشور، وزیر کشور انتخابات رایانه‌ای را

۱. خبرگزاری مهر، ۱۳۸۵/۹/۲۵.

گامی اساسی برای ایجاد دولت الکترونیکی و تحقق تحولات اساسی در سیستم اداری کشور عنوان می‌کند.

با این حال سخنگوی شورای نگهبان در آخرین اظهارنظر خود می‌گوید: «آخرین مهلت وزارت کشور برای زمان‌بندی انتخابات رایانه‌ای که باید به شورای نگهبان ارسال کند در آخر آبان (۱۳۸۶) به پایان می‌رسد و متأسفانه تاکنون این طرح زمان‌بندی به شورا اعلام نشده است و بنابراین رایانه‌ای شدن جامع انتخابات هشتمین دوره مجلس شورای اسلامی منتفی است».^۱ این در حالی است که تاکنون (۱۳۸۶/۹/۵) شمارش یارانه‌ای انتخابات هشتمین دوره مجلس شورای اسلامی در هاله‌ای از ابهام قرار دارد.

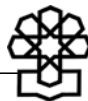

درباره انتخابات رایانه‌ای نکاتی وجود دارد که باید به آن توجه کرد:

۱. کارآمدی و قابل اطمینان بودن سخت‌افزارهای رأی‌گیری الکترونیکی و نرم‌افزار رأی‌گیری و شبکه‌های ارتباطی.

۲. مشخص نشدن هویت فرد رأی‌دهنده به‌هنگام رأی‌گیری؛ در سیستم‌های رأی‌گیری الکترونیکی به‌دلیل آنکه فرد باید با استفاده از کدهایی رأی خود را ارائه کند هویتش قابل ردگیری است و متولیان برگزاری انتخابات باید این اطمینان را به رأی‌دهندگان بدهند که تحت هیچ شرایطی رأی آن‌ها افشا نمی‌شود. قابل بررسی بودن کدهای نرم‌افزارهای رأی‌گیری الکترونیکی، تا مردم بدانند نرم‌افزار چگونه کار می‌کند و اعتماد مردم تا حد زیادی جلب شود.

۱. واحد مرکزی خبر، ۱۳۸۶/۸/۱۹.

۳. ازجمله معایب رأی‌گیری الکترونیکی رأی‌هاست، زیرا به‌دلیل فقدان نظام حقوقی استنادپذیری ادله الکترونیک اگر نامزدی به نتایج به‌دست آمده در انتخابات اعتراض داشته باشد، نمی‌توان از ادله الکترونیک در محاکم قضایی استفاده کرد. این در صورتی است که در روش سنتی تمامی رأی‌ها قابل استناد و قابل بازشماری است.

:

()

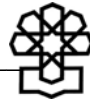
Touch-Tone

SMS

اینکه در طرح آمده است که چنانچه به هر دلیلی لازم باشد این دلایل می‌تواند فنی، محیطی، امنیتی و باشد که البته می‌تواند عاملی در جهت به انتها نرسیدن کار شعبه نیز باشد که در آن صورت شمارش آرا نمی‌تواند مفهومی داشته باشد.

نکته دیگر آنکه گفته شده، نمایندگان نامزدها نیز می‌توانند در مراحل انتقال صندوق و در محل شمارش آرا حضور داشته و بر حسن انجام امور نظارت کنند. نظارت به

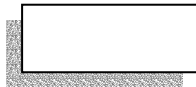

حسن انجام امور بر عهده هیئت نظارت و در نهایت شورای نگهبان است و نمی‌توان در آن بدین شکل مداخله کرد (تبصره ماده (۲۵) قانون انتخابات مجلس شورای اسلامی). حتی اگر نمایندگان نامزدها حق نظارت بر انتخابات را داشته باشند باید مکلف به این تکلیف شوند و نه مخیر به انجام آن و همچنین

)

).

نکته بعدی درخصوص بخش انتهای بند «الف» است که طرح مذکور، وزارت کشور را موظف کرده پس از اتمام شمارش آرا ... نتیجه مأخوذه هر شعبه را به اطلاع عموم برساند. اولاً مکانیسم آن مشخص نشده است. ثانیاً آیا مقدور است که هر شعبه به‌طور مجزا اطلاع‌رسانی کند. ثالثاً تا پیش از اعلام نتایج کلی و نهایی شعب (که اکنون متداول است) اعلام نتایج شمارش آرای تک‌تک شعبه‌ها جز سردرگمی مردم حاصلی ندارد.

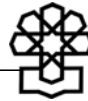
قوانین و مقررات مصوب مجلس شورای اسلامی از گذشته تاکنون (که آخرین مورد آن مصوبه ۱۳۸۶/۱/۲۶ است) تأکید بر این نکته داشته که به‌منظور ارتقای شیوه‌های اخذ رأی استفاده از رایانه از اهمیت خاصی برخوردار است.

آیین‌نامه‌های اجرایی قوانین انتخاباتی نیز موافقت وزارت کشور و شورای نگهبان را برای استفاده از کامپیوتر ضروری دانسته که در این راستا توافقاتی نیز صورت گرفته است.

اما آنچه حائز اهمیت بیش‌تری است آن است که نفس برگزاری انتخابات

کامپیوتری برای افزایش مشارکت مردم در انتخابات است و چنانچه مباحث مطروحه در جامعه حاکی از بی‌اعتمادی به این سیستم باشد نه تنها باعث افزایش مشارکت نمی‌شود، بلکه عاملی برای افت مشارکت مردم و درواقع کاهش اعتماد عمومی به نظام اجرایی انتخاباتی خواهد شد.

«

همچنین به منظور کاهش تخلف یا تقلب احتمالی در انتخابات به‌واسطه شناسنامه به‌عنوان سند هویتی رأی‌دهندگان، وزارت کشور موظف شود در انتخابات به روش رایانه‌ای از کارت ملی و کد ملی افراد حائز شرایط رأی استفاده کند و برای افرادی که هنوز کارت و کد ملی خود را دریافت نکرده‌اند کارت موقت ویژه انتخابات صادر کند.

۲. پیش از این در برگزاری سومین دوره انتخابات شوراهای اسلامی شهر و روستا برای شمارش آرا به‌وسیله رایانه، انتقال صندوق‌های اخذ رأی از محل شعب به محل استقرار رایانه‌ها ضرورت داشت، اما اکنون بنا به اظهارات غیررسمی کارشناسان، نرم‌افزار پیشنهادی وزارت کشور به شورای نگهبان، این نقیصه برطرف شده است به‌نحوی که آرای صندوق‌ها در محل شعبه اخذ رأی شمارش شده و اطلاعات از طریق اتصال خطوط تلفنی و اینترنت داخلی به مرکز اصلی منتقل می‌شود و در نتیجه نیازمند انتقال صندوق‌های اخذ رأی از محل شعب به دیگر اماکن نیست.

۴. با توجه به اینکه یکی از مهم‌ترین اهداف انتخابات الکترونیکی صرفه‌جویی در وقت مردم و کاهش هزینه‌های اجرایی سازمان‌های برگزارکننده انتخابات است. لذا باید برنامه‌ریزی‌های لازم جهت کسب مهارت‌های ضروری توسط شرکت‌کنندگان و

۱. پیشنهاد می‌شود به جای طرح مذکور، طرح الحاق ماده مکرر ذیل ماده (۲۴) قانون انتخابات مجلس شورای اسلامی، ماده (۲۰) قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شورای اسلامی کشور و انتخابات شهرداران و ماده (۳۲) قانون انتخابات ریاست جمهوری به‌شرح زیر ارائه شود:

» :

()

برگزارکنندگان انتخابات صورت گیرد.

۵. وزارت کشور در جهت تجهیز ۵۰ هزار شعبه اخذ رأی ثابت و ۱۵ هزار شعبه اخذ رأی سیار و نیز ترتیب نیروی انسانی ماهر که توانایی کاربری رایانه و اسکنر را داشته باشند همت گمارد.

۶. امر آموزش نیروی انسانی متخصص برای نصب و نگهداری سیستم‌ها و ارتقای امنیت نرم‌افزاری و سخت‌افزاری سیستم‌ها مورد توجه قرار گیرد.

۷. تخصیص اعتبار مناسب برای برگزاری انتخابات رایانه‌ای، که البته در اولین دور انتخابات مستلزم صرف هزینه بسیار است، اما پس از تهیه لوازم و امکانات برای این شیوه، در انتخابات بعدی باعث صرفه‌جویی در هزینه‌های انتخابات خواهد شد.

۸. ذهنیت افکار عمومی با استفاده از آموزش و اطلاع‌رسانی از بعد فرهنگی و اجتماعی نسبت به صحت و سلامت انتخابات رایانه‌ای و مزایای این شیوه مطمئن شود.

۹. قوانین و مقررات و آیین‌نامه‌های اجرائی انتخابات کشور متناسب با ارتقای سیستم‌های جدید انتخابات آماده‌سازی شود.

۱۰. نظرسنجی درخصوص میزان اعتماد مردم نسبت به برگزاری انتخابات جامع الکترونیکی انجام شود.

:

: اظهارنظر کارشناسی درباره: «طرح ممنوعیت انتقال آراء صندوقهای انتخاباتی قبل از شمارش در محل شعب»

Report Title: Report on: "Interdiction of Removing Ballotboxes Before Accounting"

: مطالعات سیاسی (گروه مطالعات پارلمانی)، مطالعات ارتباطات و فناوری‌های نوین

: غلام‌عباس دارابی (دفتر مطالعات سیاسی)

: رضا باقری اصل (دفتر مطالعات فناوری‌های نوین)

: ابراهیم یوسف‌نژاد

: معاونت پژوهشی

:

:

۱. رأی (Vote)

۲. انتخابات (Election)

۳. صندوق‌های رأی (Ballot Boxes)

:

/ / :